

12. Europäischer Essaywettbewerb für Studentinnen und Studenten 2023

12. evropská esejistická soutěž pro studenty 2023

vyhlásili

Dr. Albert-Peter Rethmann, spolkový předseda Ackermann-Gemeinde,
a Doc. Mgr. Matěj Spurný Ph.D., předseda Společnosti Bernarda Bolzana

Téma:

"Jak změnila ruská válka proti Ukrajině můj svět"

1. místo:

Anne Glaser

25 let, humánní medicína a lékařská informatika, Univerzita Tübingen

Je tomu rok a čtyři měsíce, co jsem naposledy navštívila Kyjev, mé oblíbené město. Byla to krátká, spontánní cesta a když se ohlédnu zpět, tak jedna z nejdůležitějších v mém životě. Jsem na návštěvě u Alexeje*, s kterým se přátelím od chvíle, kdy jsme se před mnoha lety seznámili v Minsku. Tam jsem ho v roce 2020 viděla naposledy, krátce poté Bělorusko opustil. Už jednou jsme byli společně v Kyjevě, na začátku našeho přátelství, když jsme jeli stopem na Ukrajinu. Ta pro nás znamenala párty, krásu, svobodu a kulturu - vše, co jsme si přáli i pro strnulé, nehybné Bělorusko. Současně jsme vnímali i válku na východě země a uvědomovali si, jak těžko splnitelná jsou tato přání. Před rokem a čtyřmi měsíci jsem směla ještě jednou zažít, jak Alexeje naše mladická projekce dále drží a poskytuje mu ochranu a domov. Ta vzpomínka pro mě dnes hodně znamená.

Je tomu rok a měsíc, co jsem se rozloučila s přáteli v Tübingenu, abych strávila zahraniční semestr v Moskvě. V Bělorusku jsem byla dlouho, na Ukrajině často, ale ještě nikdy jsem nebyla v Rusku, a už se velice těším. Kamarád se na mě dívá a ptá se: *Co budeš dělat, když dojde k útoku? – Ále, to určitě neudělají.*

Přesně před rokem jsem pak byla svědkem absurdní choreografie začátku války. Stojím před malinkou televizí v umývárně univerzitní budovy Moskevské státní univerzity a poslouchám projevy o tom, že lidové republiky na východní Ukrajině jsou nyní zřejmě nezávislé, a chápu: *To tedy je to, co udělají.*

Dne 23.02. se v Rusku slaví ‚Den obránců vlasti‘. Tento ‚svátek‘ trávím na pokoji, protože bych ho chtěla kritizovat alespoň jako feministka, jako Němka bych ho měla samozřejmě chválit. Z okna vidím ohňostroj nad městem. Několik hodin později mě probouzejí internetové zprávy na Telegramu, hlásí útok na celou Ukrajinu. S takovou drzostí jsem přece jen nepočítala.

A nejen já. Téhož dne, opět v noci, se v autobuse seznamuji s Vitalijem, také studentem. Zatímco já jsem předtím bezcílně bloudila městem, on byl předtím na demonstraci, což ovšem nevím. Ptá se mě, jestli si můžeme promluvit. Ptám se, o čem chce mluvit. Odvětí téměř bez emocí: *Copak nečtete žádné zprávy?*

V následujících dnech a týdnech zakazují nezávislý tisk, jedno médium za druhým. Na ulicích se objevují zelené stužky. Západní obchody mizí a já jsem tak nějak pořád ještě zde. Začínám pracovat v Sacharovově centru, protože musím něco dělat. Třídíme předměty Muzea disentu v Sovětském svazu a digitalizujeme pozůstalost nositele Nobelovy ceny za mír Andreje Sacharova – pro případ, že by najednou muselo jít všechno velmi rychle. S historikem Alexandrem jsme celé týdny v Sacharovově bytě a skenujeme dopisy, obrázky a dokumenty. Jde o zločiny v SSSR, dopisy jsou někdy prosebné, někdy obdivné, někdy urážlivé. V pozadí běží zprávy a nejednou slyším: *Možná, že by všechno bylo jinak, kdyby Sacharov nezemřel...*

Za pár měsíců to bude rok, co jsem ustrašeně seděla na lavici pozorovatelů v soudní síni prvního odvolacího soudu v Moskvě. Všem je jasné, že rozsudek bude potvrzen a Memorial, největší lidskoprávní organizace v Rusku, bude rozpuštěna. A není to tím, že by se obžalovaní a jejich obhájci nesnažili vyjednávat - po 24.02. už nemá smysl se bránit.

Je to malá místnost. Těžce mě zasáhlo, jak se lidé, kteří se celý život angažovali pro právo a morálku v Rusku, chystají vzdát: *Třicet let jsme zde pracovali, protože jsme věřili v dobrou budoucnost Ruska s lidskými právy, mírem a právním státem. Nyní nás zakazují a není tu nikdo kromě nás, kdo by nás mohl bránit.*

Všechny tyto události vyprávím velmi emocionálně, protože jsem je tak cítila. V té době jsem se cítila vždy tak rychle blízko úplně cizím lidem jako málokdy předtím – v autobuse, ve stejné místnosti, za stejným počítačem. Ale to všechno jsou letmé dojmy. Obecně se trhliny mnohonásobně prohloubily.

Při každém rozhovoru je okamžitě zřejmé, jak dané okolnosti ovlivňují lidi zcela různě, jak se od sebe lišíme na základě naší situace: náhodnému známému, se kterým jsem v soudní síni, říkám, že si ho asi nemůžu vzít, ale ráda pro něho zjistím, jak by nakonec přeci jen mohl dostat vízum. Nevím, jak odpovědět svým přátelům z Kyjeva nebo Charkova, když mi říkají, jak se jim vede. A už vůbec nevím co říct, když se mě ptají, jak se mám já. Kontakt se stává nepříjemným. Také Vitalijovi, studentovi v autobuse, odpovídám: *Můžeme mluvit, ale nevím, jestli všemu rozumím.*

Povídáme si a já se snažím rozumět lépe. Učím se slova, která jsem neznala, a rozpomínám se na slova, která jsem slyšela v Minsku v roce 2020. Ale moje nemluvnost roste rychleji než moje slovní zásoba.

Nataša, historička ze Sacharovova centra, mě alespoň zbavuje naprosté nemoťy. V prvních dnech ani nevím, jak bych se jako cizinka, jako Němka, měla vyjadřovat proti této válce, která se prý opět vede proti fašismu. Pomáhá mi najít přiměřený, zřetelný tón. Při sledování zpráv říká: *Nikdy jim také neodpustíme, co dělají s památkou Rudé armády.*

A samozřejmě si můžeme i nadále vyměňovat názory, povídat si. Ale je to nyní mnohonásobně obtížnější, protože i sebestřednější popis neřekne vše. A bez ohledu na to, s kým mluvím – naše odlišné životní situace nás rozdělují rychleji, než naše slova stihnou vystavět mosty.

Kdo se učí novému jazyku, vyvíjí do určité míry novou osobnost. Když jsem v roce 2015 začala mluvit rusky, stala jsem se trochu takovou, jakými byli lidé, kteří mě tehdy obklopovali. Stejně jako oni si myslím, že skutečné přátelství je možné i za obtížných podmínek: vždy jsme žili s vědomím existence aktuálních nespravedlností, ohledně příjmů či možností cestovat, a že existují historická zranění. V Bělorusku a na Ukrajině jsem byla vždy více Němkou než v Německu. Ale tehdy, když jsem byla v Minsku a v Kyjevě tak obezřetně socializována, jsme si vždy dokázali představit společnou budoucnost, která se nám líbila. Teď se nedá nic plánovat a už vůbec ne společně. Stejná kletba tíží každé setkání a každé dlouhé přátelství - čím bližší je kontakt, tím jasnější jsou rozdíly. S každým přiblížením přichází odcizení.

Když sdílené naděje a důvěra v budoucnost začínají mizet z rozhovorů a přátelství, zůstávají po nich mezery. A v těchto mezerách se už bezostyšně rozšířil stud - stydím se, kdykoli správná slova vycházející z mých úst znějí nesprávně. Stydím se, když se v Moskvě pomalu začínám cítit jako doma, zatímco Alexej odchází do Gruzie. Když vidím, že známý ze Lvova, kterého jsem dlouho nekontaktovala, bojuje. Když si vzpomenu, že jsem s ním tak dlouho nebyla v kontaktu, protože mi některé věci, které říkal, vadily, a pak si uvědomím, jak je to najednou irelevantní. Přála bych si, ne bez ostychu, aby demokraté a protiváleční aktivisté zůstali v Rusku, zatímco já sama jsem jen na návštěvě.

Brzy budu pracovat v jiné občansko-společenské organizaci, i když si myslím, že jako cizinka z „nepřátelského státu“ bych mohla zvýšit riziko jejich diskreditace. V městě Buča jsou vraždění civilisté, ale protože vlastně nevím, co bych měla udělat, nedělám nakonec nic. Pověsím ještě pár zelených stužek a pojedu na dovolenou. Ve vesnici se seznamuji s příbuznými kamarádky, pro které je na válce špatně jen to, že ji nevede Stalin. Kamarád se pokusí o sebevraždu a já se těším domů. A vedle toho se stydím za svou slabost, za svou nerozhodnost a nedůslednost a za to, že se to všechno děje.

Když jsem zpět v Německu, tak mi říkají, abych se nestyděla, ale já si myslím, že se musím stydět. Ráda bych to odůvodnila lépe, chtěla bych říct, že si ve svých pocitech udržujeme lidskost tváří v tvář zvěrstvu, ale na druhé straně si zase myslím, že to celé věci nic nepřinese. Příliš naléhavé jsou otázky *Či to je vina? a Co lze dělat?*

Lidé mě nyní považují za odborníka na tyto otázky, což nejsem. Většinou odkazují na vybrané postoje lidí, kteří mají co říct. Já často nevím, co dodat, a pak je to tak lepší. Protože i v rozhovorech s lidmi,

kterí mi jsou blízcí, kteří žijí ve stejné situaci jako já, se nyní otevírají propasti – podivné postoje, a to z úst lidí, o kterých jsem si myslela, že politicky stojíme bok po boku, návrh, jak by se mělo dosáhnout příměří, zbavující Ukrajinu svéprávnosti, cynický komentář ohledně kolektivní viny, a opět nemám slov.

Mluvit mám také v práci, v nemocnici. Chybí překladatelé, jsem ráda, že můžu něco dělat. A znovu se stydím, že poté, co jsem tento jazyk dostala darem od jiných lidí, se ani teď neučím ukrajinsky, a přesto se raduji z uznání a kontaktu.

Všechn ten stud mě učinil tišší, smutnější a pokornější. Stále ještě obviňuji německou politiku z mnoha věcí, pokud jde o klimatické a humanitární otázky, ale právního státu si velice vážím. Přála bych si být asertivnější, chytřejší a lepší kamarádka.

Těžko se ovšem orientuji v tomto změněném světě a to i proto, že odmítám jeho pevné body. Svět, na kterém mi záleží, byl touto válkou tak zatížen, že nevím, jestli ho lze ještě zachovat. Ale přinejmenším pro mě to je svět, který jsem si vybrala. Jsou lidé, pro které je domovem, rodinou nebo identitou, a který musíme partnersky podporovat.

Je těžké být dobrou partnerkou v časech, které změnilu dobu. Tato válka blokuje budoucnost a přítomnost nedosáhne dále než k jejímu konci. Ale protože tuto budoucnost potřebujeme, abychom mohli držet pohromadě, tato válka se rozhodně nesmí stát stavem věci.

(Překlad: Gudrun Heiβig)

*Všechna jména osob byla změněna.